

Затверджено до друку рішенням Вченої Ради Одеського державного аграрного університету (протокол № 9 від 24 травня 2018 р.)

Аграрний вісник Причорномор'я. Збірник наукових праць. А 25 Сільськогосподарські науки. Вип. 87.

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань ДАК України в яких можуть публікуватись результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (Затверджено наказом МОН України №241 від 9 березня 2016 року). Свідцтво про держреєстрацію друкованого засобу масової інформації № 7395, серія КВ від 5 червня 2003 року.

Редакційна рада
«Аграрний вісник Причорномор'я»

Герасименко В.П. – доктор біологічних наук, професор, (голова Ради);
Юркевич Є.О. – доктор сільськогосподарських наук, професор, (заступник голови Ради);
Смолянінов Б.В. – доктор біологічних наук, професор, (заступник голови Ради);
Хреновський Є.І. – доктор сільськогосподарських наук, професор;
Щербаков В.Я. - доктор сільськогосподарських наук, професор;
Мілкус Б.Н. - доктор біологічних наук, професор;
Гармашов В.В. - доктор сільськогосподарських наук, професор;
Пильнєв В.В. - доктор біологічних наук, професор (РГАУ – МСХА ім. К. А. Тімірязєва, Росія)
Мачук В. - доктор сільськогосподарських наук, доцент (Університет аграрних наук і ветеринарної медицини, Яси, Румунія).

Редакційна колегія

Юркевич Є.О. – доктор сільськогосподарських наук, професор, відповідальний редактор
Лінчевський А.А. - доктор сільськогосподарських наук, професор, академік УААН;
Лифенко С.П. - доктор сільськогосподарських наук, професор, академік УААН;
Хреновський Є.І. – доктор сільськогосподарських наук, професор;
Щербаков В.Я. - доктор сільськогосподарських наук, професор;
Мілкус Б.Н. - доктор біологічних наук, професор;
Гармашов В.В. - доктор сільськогосподарських наук, професор;
Крайнов О.О. – кандидат біологічних наук, доцент.

Відповідальність за достовірність даних і зміст статей несуть автори

14. Полевой В.В. Физиология роста и развития растений [Текст]/В.В. Полевой // Л.: Изд-во Ленингр.ун-та-1991.-238 с.

15. Шевелуха В.С. Рост растений и его регуляция в онтогенезе [Текст]/В.С. Шевелуха // М.: Колос. 1992, 594 с.

16. Методические рекомендации по проведению полевых опытов с кукурузой [Подобщ. ред. Д. С.Филеева, В. С. Цикова, В. И. Золотова] Днепропетровск. 1980, 54 с.

17. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта [Текст] /Б.А. Доспехов // М. : Агропромиздат. 1985, 315 с.

Сендецкий В.Н. Формирование продуктивности кукурузы в зависимости от совместного применения соломы и сидератов.

В статье приведены результаты исследований применения в технологиях выращивания кукурузы гибрида НК Термодеструкции соломы препаратом Вермистим-Д совместно с сидератами. Установлено, что применение такого агромероприятия значительно улучшило полевую всхожесть, рост и развитие растений на всех вариантах исследований.

Наибольшая урожайность зерна кукурузы (11,6 т / га) получена в варианте применения деструктора соломы Вермистим-Д совместно с посевом горчицы белой на сидерат в смеси с редькой масличной.

Ключевые слова: кукуруза, белая горчица, масличная редька, деструкция, рост и развитие, урожайность

Sendetsky V. Formation of corn productivity depending on the joint use of straw and siderates

The results of researches of application in technologies of cultivation of NK corn hybrid straw of Thermal destruction by Vermistim-D preparation together with siderates are resulted. It has been determined that the use of such agrometry significantly improved the field germination of plant growth and development in all types of studies.

The highest yield of corn grain (11,6 t/ha) was obtained in the application of Vermistim-D straw destructor together with sowing mustard white on siderat in a mixture with a oilseed radish.

Key words: corn, white mustard, oilseed radish, destruction, growth and development, yield.

УДК 581.527(477.74)

ЗМІНА ФЛОРИСТИЧНОГО СКЛАДУ ОДЕСЬКОГО РЕГІОНУ ПІД ДІЄЮ АНТРОПОГЕННИХ ФАКТОРІВ.

Бондар Л.П., Корлюк С.С., Дрьомова Н.В.

Одеський державний аграрний університет, Україна

Проаналізовано зміну флори Одеського регіону під дією антропогенних факторів та проблеми її охорони та раціонального використання. Дослідження показали, що під впливом антропогенних факторів відбуваються достатньо великі зміни в кількісному та якісному складі флори Одеського

регіону. В результаті проведеної науково-дослідної роботи рекомендовано перелік заходів спрямованих на збереження рослин Південно-Західного Причорномор'я.

***Ключові слова:** флора, рідкісні види, зникаючі види, карантинні види, збереження рослин.*

Вступ. В Північно-Західному Причорномор'ї зареєстровані запаси цінних видів рослин, у тому числі і лікарських. Однак ресурсний потенціал багатьох цінних видів обмежений, тому виявлення сировинних резервів та оцінка фіторесурсів, розробка наукового обґрунтування їх невиснажливого використання мають загальнонаціональне значення [1, с.93-108, 2, с.702].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Виснаження природних фіторесурсів багатьох цінних видів рослин значною мірою спричинене відсутністю координації дій між основними Міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, у підпорядкуванні яких знаходяться відповідні ресурси, заготівельні організації та фармацевтична промисловість. З 1075 видів судинних рослин, які мають визнану лікувальну дію, 386 видів органічно пов'язані з лісовими фітоценозами, хоча частка дерев тут незначна (56 видів). Близько 40 видів — чагарники та напівчагарники, решта — трав'янисті рослини. Типовими представниками є 312 видів безлісних лучно-болотних, лучно-степових, лучних, прибережно-водних угруповань і 377 видів представляють лабільну групу синантропних видів, які активно проникають на порушені ділянки будь-яких фітоценозів, в тому числі й лісових. Антропогенна трансформація навколишнього середовища призводить до зміни рослинного покриву землі, привнесенні в місцеву флору карантинні бур'яни дуже легко адаптуються за відсутності конкурентів та антагоністів [3, с.168, 4, с.59-61, 5, с.63-68, 6, 40-44]. На територію України було завезено не менше ніж 60 видів рослин - чужинців, первинний ареал яких знаходиться далеко за її межами.

Об'єкт дослідження – зміна флори Одеського регіону під дією антропогенних факторів та проблеми її охорони та раціонального використання.

Мета роботи – з'ясування видового складу рослин Одеського регіону, особливу увагу надати рідкісним та зникаючим видам рослин. Проведення інвентаризації рослин Одеського регіону.

Методика досліджень – експедиційне виявлення місць знаходження вивчаємих рослин; кількісно – популяційний облік

рідкісних та охороняємих видів рослин виконувався згідно методики В.Н. Голубєва та Е.Ф. Молчанова, 1978 рік. Дослідження показали, що з точки зору антропогенних факторів в стані рослинного світу відбуваються достатньо великі зміни в кількісному та якісному складі флори Одеського регіону [7, с.84-86, 8, с.76-78]. Встановлено, що понад 112 видів відносяться до категорії рідкісних і зникаючих видів, серед них багато цінних лікарських і корисних рослин.

Адвентивні рослини у флорі Північно-західного Причорномор'я характеризуються великою життєвою силою, різноманітними засобами розповсюдження насіння; коротким вегетаційним періодом та відсутністю конкурентів та антагоністів. Особливе занепокоєння викликає поява в Одеському регіоні карантинних бур'янів. Їх ареали і особливості біології в певному регіоні вивчені ще недостатньо. Тому, дуже велике значення мають дослідження по вивченню біоекологічних особливостей цих видів з метою розробки нових методів захисту сільськогосподарських культур. Постійно вивчаючи зміни у флорі Північно-Західного Причорномор'я під дією антропогенних факторів доповнюємо флористичні списки, порівнюючи їх з найбільш повним описом флори Північно-Західного Причорномор'я, наданим у 1912 році професором Шестириковим П.С. Вважаємо своєчасним та актуальним вивчення конкретних факторів антропогенного впливу на сучасний стан флори Одеського регіону з метою її охорони, раціонального використання та збереження.

Рідкісні рослини, ендеми і релікти - живі пам'ятки природи, і які людина сьогодні ще не спроможна відтворити. Тому, в наш час не можливо розглядати охорону рідкісних та зникаючих видів без відведення території під заповідну зону на яких вони почали розвиток і на становлення яких потрібно було мільйони років.

Експедиційне виявлення місць знаходження вивчаємих рослин, а також їх рідкісних та зникаючих видів, аналіз даних визначника рослин України, гербарного матеріалу є основою для складання списку вивчаємих рослин. Методичною основою складання списку являються рекомендації українського ботаніка В.С.Заверухи (1983р.).

1. Кількісно-популяційний облік рідкісних і охороняємих

видів рослин виконували згідно методики (В.Н.Голубев, Є.Ф.Мовчанов, 1978).

2.Основою для пошуку даного виду на окресленній території служать літературні джерела і реквізити гербарних етикеток.

3.Фіксують рослинні асоціації, в яких знайдено той чи інший вид. Назва асоціації складається по рослинам едіфікаторам, використовуючи українські і латинські назви.

4.В межах можливостей під час експедиційних поїздок, згідно з умовами фіксують відомості, які характеризують біологію і екологію даного виду: біоморфа, чисельність рослин з використанням шкали рясності Друде, життєвість, фази розвитку, продуктивність, спосіб вегетативного розмноження, фактори вимирання і знищення виду.

Результати досліджень. Список рослин, які вивчали під час експедиційних виїздів та під час літніх навчальних практик.

Родина **Жовтецеві - Ranunculaceae**

Жовтець багатолистий — *Ranunculus polyphyllus* - на болотах. Полікарпік. Палюдант. Гігрофіт.

Жовтець язиколистий - *Ranunculus lingua* - на болотах. Полікарпік. Гігрофіт.

Жовтець отруйний - *Ranunculus sceleratus* — на болотах. Апофіт випад., мезофіт, лік., фарб.

Жовтець повзучий - *Ranunculus repens* - на вологих місцях, апофіт. Полікарпік. Полюдант. Гігрофіт, бур., віт, дек., лік., харч.

Жовтець ілрійський - *Ranunculus illyricus* - на схилах. Полікарпік. Степант. Мезоксерофіт, геліофіт. Дек.

Жовтець гостронасінний - *Ranunculus oxyspermus* - на схилах. Апофіт випад. Однорічник. Степант. Гігрофіт. Бур.

Жовтець лісостеповий - *Ranunculus silvestrepaeus* - на луках, трав'ян. схилах.

Жовтець одеський - *Ranunculus odessanus* - на степових кам'янистих схилах, ендемік.

Жовтець несправжньобульбистий - *Ranunculus pseudobulbosus* - на вологих місцях.

Жовтець багатоквітковий - *Ranunculus polyanthemus* - на схилах.

Апофіт випадковий. Полікарпік. Гігрофіт. Вітамінний, бур'ян, дек., лік., харч., отруйн.

Жовтець їдкий - *Ranunculus acris* - на схилах, залізниці.

Полікарпік. Пратант. Мезоксерофіт, геліофіт. Бур., отр.

Горицвіт весняний - *Adonis vernalis* - у степах, на схилах, полікарпік. Дек., віт., лік., отр.

Горицвіт волзький - *Adonis wolgensis* - на схилах. Полікарпік. Дек., віт., лік., отр.

Горицвіт полум'яний - *Adonis flammea* - на сухих схилах, узбіччях доріг. В посівах. Дек., бур., лік., отр.

Пшінка степова - *Ficaria verna* - вологих відкритих місцях, дек., отр.

Пшінка калюжницелиста - *Ficaria verna* - в степу, дек., отр. Реп'яшок яйцевидний — *Ceratocephala testiculata* — в степу, на сухих схилах, бур.

Сон чорніючий - *Pulsatilla nigricans* - на узліссях, схилах ярів, лиманів. Полікарпік. Мезоксерофіт, геліофіт. Дек., лік..

Сокирки волосисті — *Consolida paniculata* — на схилах. Апофіт. Однорічник. Мезоксерофіт, геліофіт. Дек., лік., ол., техн., отруйн.

Сокирки Аякса - *Consolida ajacis* - Вздовж шляхів. Однорічник. Геліофіт. Бур., дек., мед.

Анемона жовтецева — *Anemona ranunculoides* - у лісах та лісочках. Полікарпік. Мезофіт. Дек., отруйн..

Родина **Ranunculaceae** - **Макові**

Chelidonium L. - Чистотіл (*Chelandine*) **Ch. Majus** L. - Ч. Великий (*Killwort, Greater Celandine*) У парках, на вулицях, цвинтарях, біля житла. Апофіт. Полікарпік. Синантропант. Ксеромезофіт, Геліофіт Віт., лік., бур., отруйн., фарб.

Glauciuk Mill. - Мачок (*Horned Poppy*) **G. corniculatum** (Г.) J. Rudolph - М. Рогайтий. На сухих схилах, на полях. Однорічник. Петростепант. Ксеромезофіт, геліофіт. Бур., дек., отруйн.

Ranunculus L. - Мак (Poppy) **R. argemone** Г. - М. Польовий (Pale Poppy) На пісках. Археофіт. Середземноморсько-Ірансько-Туранський. Епекофіт. Однорічник. Мезоксерофіт, геліофіт. Бур., дек.

R. dubium L. (*R. albiflorum* Elk.) - М. Сумнівний (*Blind Eyes*) Вздовж шляхів, на полях. Археофіт. Середземноморсько-Ірансько-Туранський. Епекофіт. Однорічник. Ксеромезофіт, сціогеліофіт. Бур., дек., мед.

R. rhaeas L. - М. Дикий (*Cheese-bowl*) На схилах, вздовж

шляхів, на полях. Археофіт. Середземноморсько-Ірансько-Туранський. Епекофіт. Однорічник. Ксеромезофіт, геліофіт. Бур., дек., жируол., лік., фарб.

P. somniferum L. - М. Снотворний (*Opium Poppy*) У обістях. Дичавіє. Ксерофіт. Середземномор'я. Ергазіофіт. Однорічник. Ксеромезофіт, геліофіт. Дек., віт., лік., жируол., харч., отруйн..

Родина **Plantaginaceae** - **Подорожникові**

Plantago L. - Подорожник (*Plantain*) **P. altissima** L. - П. Найвищий. По берегах річок. Полікарпік. Пратант. Гігромезофіт, геліофіт. Корм.

P. arenaria Waldst. & Kit. (*P. scarbra* Moench.) - П. Пісковий (Sand Platain)

На пісках, вздовж шляхів, на залізниці. Апофіт. Однорічник. Мезоксерофіт, геліофіт. Лік.

P. cornuti Goan - П. Корнута На солонцях. Полікарпік. Галофант. Мезоксерофіт, сціогеліофіт.

P. lanceolata L. - П. Ланцетолистий (*Plantain, Buckhorn*) На схилах. О-в Зміїний. Геміапофіт. Полікарпік. Петростепант. Ксеромезофіт, геліофіт. Бур., лік.

P. lanceolata L subsp. Lanuginose (Bast.) Arcang. (*P. dubia* L.) - П. Сумнівний. На схилах, пісках. О-в Зміїний. Полікарпік. Степант. Псаммофант. Ксерофіт. Геліофіт.

P. major L. - П. Великий (*Common Plantain*) Вздовж шляхів, біля житла, на вулицях. Апофіт. Полікарпік. Синантропант. Мезофіт, сціогеліофіт. Бур., лік.

P. salsa Pall (*P. maritime* L.) - П. Солончаковий. На засолених ґрунтах морського узбережжя. Полікарпік. Галофант. Ксерофіт, геліофіт.

P. tenuiflora Waldst. & Kit - П. тонкоколосий. На солонцях. Одно-дворічник. Монокарпік. Галофант. Мезоксерофіт, геліофіт.

Родина **Жостерові-Rhamnaceae**

Крушина Frangula

К. ламка F.alnus Mill.- у лісах, на болотах. Кущ. Мезофіт, сціогеліофіт. Дерев., дуб., жируол.,лік.,мед.,фарб.

Ж.проносний R.cathartica-на узліссях,на схилах. Ксерофіт. Агріофіт. Кущ. Ксеромезофіт, сціогеліофіт.Дек., фарб.

Родина **Розові —Rosaceae**

П.звичайне —A.eupatoria L.- на схилах, геміапофіт. Полікарпік. Маргант. Ксеромезофіт. сціогеліофіт. Бур., віт., дек.,

дуб., ефіроол., жиροол., фарб.

П. волосисте -A.pillosa на схилах. Полікарпік .Ксеромезофіт.

П.високе —A.proserpa-на схилах. Полікарпік. Ксеромезофіт.

Мигдаль -Amygdalus L. М. степовий -A.pana L. на схилах.
Кущ. Мезоксерофіт, геліофіт. Дек., ефіроол., жиροол.

Вишня - Gerasus Mill Черешня -C.avium L у лісах,
лісосмугах. Дерево. Культ.Мезофіт. Харч.

А. куцова -C. fruticosa-На схилах. Кущ. Ксеромезофіт.

Харч. **В.антипка —C.mahaleb Mill**, -на схилах, у лісах.
Дерево. Культ. Ксеромезофіт.

В. повстиста —C.tomentosa Wall у парках. Кущ. Культ.
Мезофіт. Харч.

В.звичайна - C. vulgaris Mill -у садах, лісосмугах. Дерево.
Мезофіт. Віт., дек., ол. тех. .харч.

Кизильник - Cotoneaster Medik К. чорноплідний

Глід - Crataegus L. Г.замшевий - C.alutacea Кюков —на
схилах. Кущ. Мезофіт. Дек., лік.

Г. Кривочашечковий — C. curvisepala-у лісах, на узліссях.
Кущ.Ксеромезофіт.Лік., харч.. отруйн., дек.

Г. одноматочковий — C.monogyna —на узліссях,у
лісосмугах. Кущ. Мезофіт. Дек., харч.

Айва - Cydonia Mill

А.довгаста -C.oblonga Mill у парках, садах, на обійстях.
Культ- Дерево. Мезофіт. Дек..лік., харч.

Гадючник -Filipendula Mill

Г.оголений —Г. Denudata - на луках. узліссях. Полікарпік.
Ксеромезофіт, віт., дуб., жиροол., лік., мед., харч.

Г.в'язоподібний —F.ulmaria L.-на луках, узліссях.
Полікарпік.

Ксеромезофіт. Віт., дуб.. жиροол..лік. .мед. .харч.

Г. звичайний —F.vulgaris- на схилах. Полікарпік.
Ксеромезофіт. Віт.. дуб.. корм..лік. .харч.

Суниці -Fragaria L.

С.рівнинні- F.campestris Steven на луках, узліссях.
Полікарпік. Ксеромезофіт. Віт.. лік., харч.

С.лісові—F.vesca L.-у лісах. Полікарпік. Ксеромезофіт. Віт.
лік.. харч.

С.зелені, полуниці - F.viridis Duch – на схилах. Полікарпік.
Ксеромезофіт. Віт. .лік. .харч.

Гравілат -Geum L.

Г.міський G. - urbanum L. на схилах, на пісках.

Полікарпик. Мезофіт. Бур.. віт.. ефіроол.лік., тех.. харч..

Родина Яблуня -Malus Mill

Я.домашня -M. domestic a Borkh у садах, парках, обістях.

Дерево. Культ. Мезофіт. Віт..дек..лік., харч.

Я.лісова - M.sylvestris Mill -на узліссях.у лісосмугах.

Дерево. Мезофіт. Дек. лік. харч.

Висновки. На підставі проведеної науково - дослідної роботи рекомендуємо перелік заходів спрямованих на збереження рослин Південно -Західного Причорномор'я:

1. Щорічно виявляти території, які перебувають під загрозою знищення рослинного покриву.
2. Постійно проводити екологічно —освітню роботу зі студентами та населенням з метою підвищення екологічної свідомості населення.
3. Розробити перелік заходів по регулюванню чисельності особливих видів, відтворення їх чисельності, охорону та раціональне використання їх місце зростають. Через 3 роки поновити флористичні списки досліджуваних угруповань.
4. Пропонувати Райдержадміністрації проводити ряд заходів, спрямованих на виведення територій зі стану екологічної кризи. Для збереження усіх згаданих рослинних угруповань необхідно лише підтримувати традиційний режим їх використання – слабке випасання або одноразове сінокосіння, а також регламентувати збір лікарської сировини для підтримання популяцій в сталому стані.
5. Постійно виявляти карантинні види та потенційно карантинні, шляхи їх занесення та вплив на аборигенну флору.

Література

1. Андржейовский А. Ботанический очерк местностей, лежащих между Бугом и Днестром от р. Збруча до Чёрного моря [Текст]/А. Андржейовский // Записки общ. сельск. хоз. Южн. России. – Одесса, 1885. - № 2, 3, 4. – С. 63-77, 93-108.
2. Біорізноманітність Дунайського біосферного заповідника, збереження та управління. – К.: Наук. думка, 1999. – 702 с.
3. Бурда Р.И. Антропогенная трансформация флоры[Текст] / Р.И. Бурда // – К.: Наук. думка, 1991. – 168 с.
4. Васильева-Немерцалова Т.В., Коваленко С.Г., Петрик С.П.,

Ружицкая И.П. Изменение состава наземной флоры Причерноморских лиманов под антропогенным прессом [Текст] /Т.В. Васильева-Немерцалова, С.Г. Коваленко, С.П. Петрик, И.П. Ружицкая // Актуальные вопросы экологии и охраны природы водных экосистем и сопредельных территорий. – Краснодар, 1995. – Ч.П. – С. 59-61.

5. Васильева Т.В., Коваленко С.Г. Динаміка зміни видового складу флори як відображення процесів, що в ній відбуваються [Текст] / Т.В. Васильева, С.Г. Коваленко // Вісник Одеського університету. – Т. 5, Вип.: Біологія. – 2000. – С. 63-68.

6. Васильева Т.В., Петрик С.П., Коваленко С.Г., Ружицька І.П. Біологічні особливості деяких небезпечних карантинних бур'янів в умовах північно-західного Причорномор'я [Текст] /Т.В. Васильева, С.П. Петрик, С.Г. Коваленко, І.П. Ружицька. // Аграрний вісник Причорномор'я: збірник наук. праць. Біологічні та с/г науки. – 2001. – Вип. 12. – С.40-44.

7. Бондар Л.П.Екологічні принципи реставрації деградованих пасовищних агроландшафтів [Текст] /Л.П. Бондар//Аграрна наука та практика на сучасному етапі розвитку: досвід, проблеми та шляхи їх вирішення. Міжнародна науково-практична конференція, (м.Львів 16-17 березня 2012 р.). – Львів: "Львівська аграрна фундація" 2012. – С.С.84-86.

8. Бондар Л. П. Зміна флори Одеського регіону під дією антропогенних факторів [Текст] / Л.П. Бондар// «Перспективи розвитку сучасної науки» (м. Київ, 07-08 травня 2015 р.). — Херсон : Видавничий дім "Гельветика", 2015. С.76-78.

Бондарь Л.Ф., Корлюк С.С., Дремова Н.В. Изменение флористического состава одесского региона под воздействием антропогенных факторов

Проанализировано изменение флоры Одесского региона под воздействием антропогенных факторов и проблемы ее охраны и рационального использования. Исследования показали, что под влиянием антропогенных факторов происходят изменения в количественном и качественном составе флоры Одесского региона. В результате проведенной научно-исследовательской работы рекомендуется перечень мероприятий, направленных на сохранение растений Северо-Западного Причерноморья.

Ключевые слова: флора, редкие виды, исчезающие виды, карантинные виды, сохранение растений.

Bondar L.F., Korlyuk S.S., Dremova N.V. Change in the floral composition of the Odessa region under the influence of anthropogenic factors

The change in the flora of the Odessa region under the influence of anthropogenic factors and the problems of its protection and rational use are analyzed. Studies have shown that under the influence of anthropogenic factors, changes occur in the quantitative and qualitative composition of the flora of the Odessa region. As a result of the scientific research work, a list of measures aimed

Key words: *flora, rare species, endangered species, quarantine species, plant conservation.*

УДК 634.86 : 631.895 : 631.537

УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ ПРИЙОМІВ ВИРОЩУВАННЯ ЩЕПЛЕНИХ САДЖАНЦІВ ВИНОГРАДУ З ЗАКРИТОЮ КОРЕНЕВОЮ СИСТЕМОЮ

Хреновськов Е.І., Петренко С.О.

Одеський державний аграрний університет

Наведено результати вивчення впливу складових субстратів, сортів підщеп і умов стратифікації на агробіологічні показники розвитку щеплених виноградних саджанців з закритою кореневою системою сорту Каберне Совіньйон та вихід і якість саджанців. Встановлено, що найбільш ефективними були субстрати, які склались з торфу низинного + цеоліт (3:1), торфу низинного та торфу верхового + цеоліт (3:1), які сприяли більш високому ступеню прояву ризо- та калюсоутворюючої здатності щеп, крацієї приживлюваності щеп у шкідці і більш потужному розвитку саджанців. Це обумовило краці фізіолого-біохімічні і якісні показники розвитку саджанців і збільшило їх вихід на підщепі Р x Р 101-14 на вказаних субстратах відповідно до 49,5, 41,5 та 44,9 % від кількості висаджених щеп проти 25,8 % в контролі з використанням цеолітового субстрату.

Ключові слова: *виноград, щепи, підщепи, закрита коренева система, субстрати, торф, цеоліт, картонні трубки, парафінування, пластифікатори.*

Постановка проблеми. Створення високопродуктивних сучасних промислових насаджень і темпи розвитку виноградарства значною мірою залежать від рівня вирощування щеплених виноградних саджанців, їх якості і сортового складу.

За останні роки у господарствах різних форм власності потреба України у садивному матеріалі забезпечувалася на 35 – 40 % і тому значна кількість саджанців завозилось з Франції, Італії, Молдови, Югославії та інших країн. Для виконання комплексної програми розвитку виноградарства в Україні необхідно суттєво збільшити обсяги вирощування щеплених саджанців. Особливе значення в цій ситуації мають високоефективні технології виробництва щеплених виноградних саджанців, використання нових видів садивного матеріалу. Серед них найбільший інтерес і значення для виробництва має використання щеплених вегетуючих саджанців, що дасть можливість прискорити процес закладання нових плантацій.

Інтенсифікувати виробництво виноградних саджанців можливо шляхом корінного покращення умов для